

رابطه فساد و اندازه دولت در کشورهای منتخب اسلامی؛

آزمون علیت گرنجری پانلی مبتنی بر بوت استراپ

محمد جعفری*

ابوالقاسم گل خندان**

چکیده

این مطالعه رابطه علیت بین فساد و اندازه دولت در کشورهای اسلامی و در حال توسعه گروه D8 را طی دوره زمانی ۲۰۰۰-۲۰۱۳ بررسی می‌کند. به این منظور از متغیرهای کنترل فساد (به عنوان شاخص اندازه گیری فساد) و نسبت مخارج مصرفی دولت به تولید ناخالص داخلی (به عنوان شاخص اندازه دولت) استفاده می‌شود. روش مقاله نیز براساس آزمون علیت پانلی ارائه شده توسط کونیا (۲۰۰۶) است. این آزمون مبتنی بر رگرسیون‌های به ظاهر نامرتب (SUR) و آزمون‌های والد با مقادیر بحرانی بوت استراپ خاص هر کشور است. نتایج تجربی مطالعه حاضر بر اساس این آزمون نشان‌دهنده رابطه علیت دوطرفه بین فساد و اندازه دولت برای کشورهای اندونزی و نیجریه، رابطه علیت یک‌طرفه از سمت فساد به اندازه دولت برای مالزی و بنگلادش و عدم وجود رابطه علیت بین فساد و اندازه دولت برای کشورهای پاکستان است. بر این اساس می‌توان گفت که جهت رابطه علیت بین فساد و اندازه دولت در کشورهای گروه D8 بسته به شرایط خاص حاکم بر آنها متفاوت است.

واژه‌های کلیدی: فساد، اندازه دولت، علیت گرنجری پانلی مبتنی بر بوت استراپ، کشورهای گروه D8.

طبقه‌بندی JEL: O11, O23, H3, C33.

Email: mohjafari@gmail.com

Email: golkhandana@gmail.com

* استادیار اقتصاد دانشگاه لرستان

** دانشجوی دکتری اقتصاد بخش عمومی دانشگاه لرستان (نویسنده مسئول)

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱/۳۰ تاریخ تأیید: ۱۳۹۴/۴/۹

۱. مقدمه

از مهم‌ترین عوامل بازدارنده رشد اقتصادی و ایجاد ناپایداری سیاسی، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، فساد^۱ اقتصادی است؛ از این‌رو، بسیاری از پژوهشگران و کارشناسان عوامل مؤثر بر سطح فساد در کشورهای گوناگون را بررسی کرده‌اند. یکی از متغیرهایی که می‌تواند پیوندی دوسویه با سطح فساد داشته باشد، اندازه دولت است. بزرگ‌بودن اندازه دولت، فرصت‌های رانت‌جویی و فساد را افزایش می‌دهد؛ از سوی دیگر، فساد باعث کاهش هزینه‌های دولت در بخش خدمات عمومی همچون آموزش و بهداشت می‌شود (صادقی و سجودی، ۱۳۹۰، ص ۱۹۴)؛ یا اینکه می‌تواند باعث افزایش هزینه‌های مصرفی دولت شود.

با توجه به آموزه‌های اسلامی، انتظار آن است که سطح فساد در کشورهای اسلامی پایین باشد؛ ولی یافته‌ها نشان می‌دهد که در رده‌بندی‌های جهانی، شاخص‌های فساد در این کشورها، چندان پذیرفتنی نیست. در جدول (۱) شاخص کنترل فساد^۲ اعلام شده از سوی پایگاه شاخص‌های حاکمیت جهانی^۳ (WGI) در سال ۲۰۱۳ برای کشورهای اسلامی و در حال توسعه گروه D8 آمده است. همان‌گونه که دیده می‌شود بیشتر این کشورها از لحاظ شاخص یادشده، در بین کشورهای جهان جایگاه شایسته‌ای ندارند و جزء صدک‌های پایین قرار دارند.

جدول ۱: مقدار شاخص کنترل فساد و جایگاه کشورهای گروه D8 در جهان

کشور	مقدار شاخص کنترل فساد	طبقه‌بندی صدکی در بین کشورهای جهان	کشور	مقدار شاخص کنترل فساد	طبقه‌بندی صدکی در بین کشورهای جهان
ایران	-۰/۶۸	۲۷/۷۵	مصر	-۰/۶۰	۳۲/۵۴
اندونزی	-۰/۶۲	۳۱/۵۸	ترکیه	۰/۱۱	۶۱/۷۲
مالزی	-۰/۴۱	۶۸/۴۲	پاکستان	-۰/۹۳	۱۷/۷۰
نیجریه	-۱/۲۰	۹/۰۹	بنگلادش	-۰/۸۹	۲۰/۵۷

مأخذ: پایگاه شاخص‌های حاکمیت جهانی

با در نظر گرفتن ویژگی‌های دولت در کشورهای اسلامی این گروه، این پرسش پیش می‌آید که

1. Corruption

۲. Control of Corruption: مقدار این شاخص بین دو عدد ۲/۵- و ۲/۵ قرار دارد و با نزدیک شدن آن به مقدار ۲/۵ میزان فساد کاهش و با نزدیک شدن آن به مقدار ۲/۵- میزان فساد افزایش می‌یابد.

3. Worldwide Governance Indicator

۴. بر اساس این طبقه‌بندی، رتبه کشورهای جهان بین دو عدد ۱ و ۱۰۰ قرار می‌گیرد که کشورهای با رتبه بالاتر و نزدیک به عدد ۱، از نظر سطح فساد در وضعیت بدتری قرار دارند؛ همان‌طور که از جدول (۱) مشخص است، تنها کشورهای مالزی و ترکیه بین کشورهای اسلامی گروه D8 از لحاظ فساد در نیمه پایین کشورهای جهان قرار دارند.